Bijlage 5: ict- reglement

Inhoudsopgave

1 Inleiding

1.1 Waarom deze ICT-code?

De goede werking van de organisatie is sterk afhankelijk van de vlotte en doeltreffende werking van de Informatie en Communicatie Technologie (ICT) en de manier waarop de gebruikers ermee omgaan. Daarom worden naast de algemene afspraken die in het arbeidsreglement en de deontologische code zijn opgenomen, ook afspraken gemaakt over hoe de gebruikers dienen om te gaan met ICT.

Deze code is ontstaan naar aanleiding van volgende behoeften:

- Een **zorgvuldig en duurzaam gebruik van ICT-middelen**: het gebruik van ICT-middelen moet worden beperkt tot de toegelaten doeleinden, en dat op een zorgvuldige en vooruitziende wijze. Daarnaast is ook een duurzaam beheer van deze middelen belangrijk. Bij het omgaan met ICT-middelen speelt de leidinggevende een belangrijke voorbeeldrol (zie hoofdstuk 2).
- Het belang van het adequaat **beveiligen en beschermen** van ICT-middelen. Daarbij is het nodig om afspraken te maken over o.a. de omgang met wachtwoorden, cloudgebruik, telewerk en het beheer van informatie/hard- en software. De beveiliging van ICT-middelen tegen cybercriminaliteit is ook een belangrijk aandachtspunt (zie hoofdstuk 3).
- De behoefte aan afspraken rond een **veilig gebruik van communicatiemedia** zoals internet en e-mail. Daarnaast bestaat er een behoefte aan een etiquette **om respectvol en correct te communiceren.** Ook een correct gebruik van sociale media hoort daarbij (zie hoofdstuk 4).
- **Preventie van misbruik en controle op gebruik van ICT-middelen**: de maatregelen op dat vlak vloeien voort uit de toepassing van telecom- en privacywetgeving en de beslissingen en aanbevelingen van de Gegevensbeschermingsautoriteit. Dit omvat enerzijds de controlemaatregelen die de organisatie kan toepassen ten aanzien van het onregelmatig gebruik van ICT-middelen (zie hoofdstuk **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** en 5), en anderzijds de a fspraken en maatregelen om de continuïteit van de dienstverlening te verzekeren (zie hoofdstuk 5.6 en 7).

1.2 Voor wie is de ICT-code bestemd?

De ICT-code geldt voor alle personeelsleden, mandatarissen en externen die toegang hebben tot de ICT-middelen van de organisatie (in deze ICT-code ‘gebruikers’ genoemd).

Met externen wordt eenieder bedoeld die geen personeelslid is van de organisatie (of in die hoedanigheid werkt). Te denken valt aan bv. stagiairs, jobstudenten, vrijwilligers, medewerkers van AGB’s of VZW’s, ingehuurde (project)medewerkers voor zover e.e.a. niet gedekt wordt door contractuele bepalingen.

1.3 Wat zijn ICT-middelen?

De organisatie biedt haar gebruikers een aantal ICT-middelen voor de uitoefening van hun taken.

De ICT-middelen kunnen opgesplitst worden in:

- ICT-systemen (hardware en software);
- Informatie op ICT-systemen.

Hardware en software zijn bijvoorbeeld:

- e-mail, internet- en intranetfaciliteiten;
- programmatuur en applicaties;
- netwerkinfrastructuur;
- computers, laptops, tablets;
- printers, multifunctionals;
- USB-sticks en externe harde schijven;
- telefoons, gsm’s, smartphones;
- opslagmedia (bijvoorbeeld op een server), cloudinfrastructuur, …

De informatie op de ICT-systemen behoort ook tot de ICT-middelen. De afspraken over het beheer van die informatie vind je in het hoofdstuk over Veiligheid (*zie hoofdstuk 3*).
De ICT-middelen die ter beschikking zijn gesteld, blijven eigendom van de organisatie.

2 Hoe omgaan met ICT-middelen?

2.1 Zorgvuldig gebruik van ICT-middelen

De gebruiker hanteert de ICT-middelen als een **vooruitziend en zorgvuldig** persoon.
- '**Vooruitziend**' betekent dat je de nadelige gevolgen van je handelen redelijk probeert in te schatten, dat je er met andere woorden op probeert te anticiperen.
- '**Zorgvuldig**' houdt in dat je die nadelige gevolgen probeert te voorkomen door gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen.

Gebruikers moeten handelen op een manier die de integriteit en veiligheid van de ICT-middelen verzekert. De gebruiker neemt de nodige **veiligheidsmaatregelen** om **schade** aan de ICT-middelen te **voorkomen**, zowel binnen de organisatie als daarbuiten. Deze maatregelen worden beschreven in deze ICT-policy.

Daarnaast ben je bereid **verantwoording** af te leggen over het gebruik van ICT-middelen. Deze middelen dienen om het algemeen belang na te streven, dus je gebruikt de middelen met het oog op zuinigheid, efficiëntie en effectiviteit.

Concreet betekent 'zorgvuldig gebruik van ICT-middelen' dat je de ICT-middelen gebruikt in overeenstemming met de doelstellingen waarvoor ze verstrekt zijn, op een kostenbewuste wijze en in overeenstemming met alle afspraken die in deze ICT-code worden vastgelegd.

2.2 Verboden gebruik

Het is gebruikers verboden om de ICT-middelen te gebruiken voor de volgende (niet limitatief opgesomde) doeleinden:

- Elk gebruik dat wettelijk verboden is, zoals:
  - Het binnenbreken in enig netwerk of systeem (bv. hacking). De gebruiker mag op geen enkele wijze de normale werking van netwerken of systemen verstoren, zowel intern als extern. Dit verbod omvat ook het afluisteren van netwerkverkeer.
  - Het gebruik van de ICT-middelen voor oplichting of fraude (bv. phishing of identiteitsfraude).
  - Het gebruik van de ICT-middelen dat zich tegen de grondbeginselen van de democratie en de rechtsstaat keert (bv. het bezoeken van websites voor doeleinden van racisme, terrorisme, …).
  - Het inbreuk maken op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van natuurlijke personen (privacybescherming).
  - Het inbreuk maken op de intellectuele eigendomsrechten (bv. auteursrechten op foto's en teksten).
- Elk gebruik dat obsceen of in strijd met de openbare orde of goede zeden is (bv. het bezoeken van websites met pornografische of anderszins schokkende beelden).
- Elk gebruik dat kwetsend of beledigend is (bv. discriminerend, xenofoob of seksistisch gedrag).
- Het gebruik met het oog op verslavingsgevoelige activiteiten, in het bijzonder gok- en kansspelen.
- Het gebruik voor commerciële doeleinden of privé-nevenwerkzaamheden.
- Elk gebruik dat het imago, de morele of economische belangen van de organisatie kan schaden.
- Het verspreiden van vertrouwelijke informatie naar derden die niet gerechtigd zijn om deze informatie te ontvangen of gebruiken.

2.3 Voorbeeldrol leidinggevende

Als leidinggevende heb je een **faciliterende rol en een voorbeeldrol** op het vlak van ICT-gebruik. Betrek bij de volgende punten ook de functionaris voor gegevensbescherming als adviseur indien nodig.

- Je denkt zorgvuldig na over de meest gepaste ICT-middelen en over de toegangspolitiek tot systemen die binnen je dienst wordt gevoerd.
- Je zorgt ervoor dat de gebruikers binnen je dienst de geschikte vorming volgen om de ICT-systemen op een passende manier te gebruiken.
- Je bespreekt mogelijke risico's van het gebruik van ICT met de gebruikers binnen je dienst.
- Je hebt de verantwoordelijkheid om problemen rond ICT-gebruik aan te pakken of aan te kaarten.

3 Veiligheid

Dit hoofdstuk bespreekt enkele veel voorkomende risico's inzake informatieveiligheid waar jij als gebruiker mee geconfronteerd kan worden, en formuleert afspraken die nageleefd moeten worden om dergelijke risico's te minimaliseren.

3.1 Cybercriminaliteit

3.1.1 Cyberaanvallen en de gevolgen ervan

Internet- of cybercriminaliteit is een groeiend fenomeen en bestaat in vele vormen. Het motief van cybercriminelen is veelal financieel gewin. Daarvoor moeten ze eerst in de ICT-systemen van de organisatie geraken. Dat doen ze vooral door middel van de volgende tactieken:

- Wachtwoorden van gebruikers bemachtigen via phishing. Dit is een vorm van oplichting waarbij men hengelt naar persoonlijke informatie (zoals bv. creditcardnummer, wachtwoord en accountgegevens) om die te misbruiken. Je krijgt dan meestal een mail met een link naar een website waar je je login moet ingeven. Men doet bijvoorbeeld of er een belangrijk document voor je klaarstaat, of dat een bank- of ander account zal worden afgesloten tenzij je inlogt. Wanneer je je login ingeeft, gebruikt de aanvaller die om in je echte account in te loggen.
- Wachtwoorden van gebruikers bemachtigen via het raden van wachtwoorden. Te korte, evidente of eenvoudige wachtwoorden kunnen binnen enkele seconden geautomatiseerd geraden worden.
- Kwaadaardige software ('malware') op de ICT-systemen proberen activeren via gebruikers. In dit geval ontvang je bijvoorbeeld een mail met een bijlage die je moet openen. De bijlage bevat software die de aanvaller in staat stelt de ICT-systemen van de organisatie binnen te dringen, of die zelfstandig schade aan de ICT-systemen en data veroorzaakt. De malware is veelal gecamoufleerd (bv. als een pdf of een zip-bestand). Wanneer je de bijlage opent wordt de malware actief.
- Zwakke plekken in de technische beveiliging proberen uitbuiten. Zwakke plekken in de beveiliging van ICT-systemen zijn een continu gegeven. Er worden regelmatig nieuwe zwakheden gevonden, waarna softwareleveranciers snel updates voorzien die het probleem verhelpen. De dienst ICT staat er voor in om deze updates steeds snel te installeren.

Van zodra de aanvaller erin geslaagd is de ICT-systemen binnen te dringen, kan de aanvaller de cyberaanval voortzetten. Verschillende scenario's zijn mogelijk, zoals:

- Ransomware: de bestanden van de organisatie worden door malware versleuteld en zijn dan onbruikbaar. De organisatie moet de aanvaller betalen om de bestanden te kunnen ontsleutelen.
- Diefstal van gegevens, gevolgd door afpersing: bij de inbraak in de systemen wordt data gestolen en de aanvaller dreigt deze op internet te plaatsen. De organisatie moet betalen om de data niet online te publiceren. Dit scenario gebeurt vaak in combinatie met ransomware.
- Inbraak in en misbruik van mailboxen: de aanvaller heeft een login van een medewerker bemachtigd (door phishing of via het raden van een te gemakkelijk wachtwoord) en gebruikt diens mailbox om phishingmails uit naam van de organisatie te verspreiden.

Steevast leiden cyberaanvallen tot veel tijdverlies voor de dienst ICT en alle andere diensten, omdat er moeilijker gewerkt kan worden en dienst ICT de systemen moet herstellen. Het herstel verloopt meestal stapsgewijs: het kan dagen tot weken duren voor alles terug in orde is. De minder zichtbare gevolgen kunnen zelfs maanden aanslepen. Meestal moeten er vanwege de omvang en complexiteit van de herstelwerken ook gespecialiseerde derden worden ingeschakeld, wat erg kostelijk is. Er ontstaan bovendien aanzienlijke risico's voor de bescherming van de (persoons)gegevens die op de ICT-systemen aanwezig zijn. Ook het imago en de reputatie van de organisatie kan worden aangetast wanneer een cyberaanval zich voordoet.

3.1.2 Hoe cyberaanvallen voorkomen?

Leef de volgende afspraken na om te voorkomen dat jij of de organisatie het slachtoffer wordt van internetcriminaliteit:

- De organisatie voorziet alle systemen van veiligheidsmaatregelen (bv. anti-malware software). Gebruikers moeten deze maatregelen te allen tijde intact laten. Het is strikt verboden de veiligheidsmaatregelen uit te schakelen of wijzigingen aan te brengen in de huidige instellingen. Indien de ICT-dienst merkt dat je deze maatregelen uitgeschakeld of gewijzigd hebt, kan men je de toegang tot het netwerk onmiddellijk ontzeggen om de integriteit van het netwerk te beschermen.
- Wees alert voor phishing en mails die malware verspreiden. Klik niet zomaar op links en open niet zomaar bijlages bij e-mails. Wees ook op je hoede voor valse SMS'en en telefoontjes. Verstrek niet zomaar persoonlijke-, bedrijfs- of andere informatie (ongeacht het kanaal waarlangs dit gevraagd wordt). Controleer altijd of de afzender, het bericht of de webpagina betrouwbaar zijn en ga bij twijfel niet op het verzoek in. Tips voor het herkennen van phishing staan in bijlage 1 achteraan deze policy/kan je terugvinden op het intranet.
- Het is verboden om via e-mail binnenkomende (valse of echte) virusmeldingen naar alle gebruikers door te sturen. Als je vragen hebt over zo'n mail, raadpleeg dan de dienst ICT. Ook het versturen van kettingbrieven of spamberichten is verboden.
- Gebruikers mogen zelf geen software installeren (zie hoofdstuk 3.3.4).
- Hou je aan de binnen de organisatie geldende regels voor wachtwoorden en toegangscodes (zie hoofdstuk 3.2).

3.1.3 Melden wanneer het toch misgaat

Vermoed of constateer je dat je computer door malware is getroffen of dat je benaderd bent als onderdeel van een cyberaanval (bv. door middel van phishing), meld dit dan overeenkomstig de incidenten- en datalekkenprocedure binnen de organisatie (zie hoofdstuk 3.5). Elke gebruiker dient zich op de hoogte te stellen van deze procedure.

3.2 Zorgvuldig omspringen met wachtwoorden en toegangscodes

Aan iedere individuele gebruiker wordt een persoonlijke gebruikersnaam en wachtwoord gegeven. Aan deze identificatiegegevens zijn je toegangsrechten in het netwerk en binnen de gebruikte software gekoppeld.
Juist daarom zijn wachtwoorden ***persoonlijk*** en ***vertrouwelijk*** en zijn gebruikers **individueel verantwoordelijk** voor alle handelingen die worden uitgevoerd met hun eigen gebruikersnaam en wachtwoord.

Om deze verantwoordelijkheid te waarborgen gelden voor het gebruik van wachtwoorden de volgende, strikt na te leven afspraken:

- Deel je wachtwoord nooit mee aan anderen (leidinggevende, collega's, …). **Een leidinggevende zal nooit vragen naar je wachtwoorden, en ook de ICT-dienst zal nooit om je wachtwoord vragen.** Vraag zelf nooit naar het wachtwoord van anderen. Wanneer om het even wie binnen of buiten de organisatie naar je wachtwoord vraagt, wijs je dat verzoek af met verwijzing naar deze ICT-code;
- Scherm het wachtwoord af van onrechtmatig gebruik: let op dat niemand meekijkt als je je wachtwoord intypt en schrijf het wachtwoord ook nergens op;

- Het is niet toegestaan om in te loggen met het account van je collega's. Voor het verzekeren van de continuïteit van de dienstverlening worden door de organisatie veilige oplossingen voorzien, zoals het werken met een beveiligd gemeenschappelijk opslagsysteem**;**
- Elke gebruiker is verantwoordelijk voor de veiligheid van de eigen wachtwoorden, en de leidinggevenden hebben bovendien een voorbeeldrol;
- Elke gebruiker hanteert verschillende wachtwoorden voor professionele doeleinden enerzijds en privédoeleinden anderzijds. Voor de aanmaak van privé-accounts wordt het professioneel e-mailadres niet gebruikt.

Ben je je wachtwoord vergeten, neem dan contact op met de ICT-dienst om een nieuw wachtwoord in te stellen.

Wachtwoorden moeten voldoen aan bepaalde regels. Deze worden op niveau van het besturingssysteem afgedwongen via de systeeminstellingen. De criteria voor het opstellen van een deugdelijk wachtwoord staan in bijlage 2 achteraan deze policy/kan je terugvinden op het intranet. Daarbij worden ook voorbeelden gegeven van wachtwoordzinnen en wordt uiteengezet hoe je een wachtwoordkluis kan gebruiken.

Door de toegenomen cyberdreigingen wordt er naast de toegangsbeveiliging door middel van wachtwoorden ook ingezet op een extra beveiligingslaag, met name multifactorauthenticatie of MFA. Dat houdt concreet in dat je bovenop je wachtwoord over een extra element (factor) moet beschikken om toegang te krijgen tot het interne netwerk. Alle gebruikers zijn verplicht om het MFA-beleid van de organisatie toe te passen en na te leven. De bovenstaande afspraken voor wachtwoorden moeten naar analogie worden toegepast op deze bijkomende factor.

3.3 Beheer van ICT-middelen

3.3.1 Openbaarheid van bestuur versus vertrouwelijke informatie

De organisatie beschikt over een grote hoeveelheid aan informatie. Veel van die informatie stellen we ter beschikking van de burger in het kader van de openbaarheid van bestuur.

Daarnaast is een groot deel van de informatie **vertrouwelijk**, omdat de belangen van de betrokkenen worden geschaad bij openbaarmaking van de informatie:
- belangen van natuurlijke personen, bijvoorbeeld gegevens die onder het medische geheim vallen, tuchtdossiers, dossiers met persoonsgebonden informatie van burgers;
- belangen van de organisatie, bijvoorbeeld het geheim van beraadslagingen van politieke organen, informatie over een interne audit;
- belangen binnen gerechtelijke procedures, bijvoorbeeld informatie m.b.t. gerechtelijke procedures of strafrechtelijke feiten waarbij de organisatie betrokken partij is;
- zaken van maatschappelijk belang, bijvoorbeeld informatie die invloed kan hebben op de openbare orde en veiligheid of informatie die een economisch, financieel of commercieel belang kan schaden.

Je denkt na over het soort informatie waarover je beschikt en je verspreidt die informatie alleen als je er zeker van bent dat het niet over vertrouwelijke gegevens gaat. Bij twijfel neemt je steeds contact op met je leidinggevende.

3.3.2 Beheer en opslag van informatie

Voor een papieren document is het vaak gemakkelijk om zelf de vertrouwelijkheid te garanderen. Je kunt het document zelf op **een veilige plaats** wegbergen. Voor elektronische bestanden geldt er een **gedeelde verantwoordelijkheid** tussen de ICT-beheerders en jezelf.

- De beheerders zorgen ervoor dat onbevoegden geen toegang hebben tot de systemen, door het implementeren van technische maatregelen zoals firewalls, wachtwoordbeleid en toegangsbeheer.
- Je bent echter zelf verantwoordelijk voor de juiste en meest veilige opslag van je bestanden. Dat wil zeggen dat je:

- werkgerelateerde bestanden opslaat in het gemeenschappelijk opslagsysteem (netwerkschijf, Sharepoint, CRM, …). Zo kun je informatie delen met je collega's en is er geen verlies van informatie mogelijk, aangezien van alles een back-up wordt gemaakt. Bij vervanging van je computer zal geen rekening worden gehouden met eventueel aanwezige bestanden op de lokale harde schijf ervan;
- geen werkgerelateerde software of informatie zonder toestemming overzet op private apparatuur;
- fysiek transport van vertrouwelijke informatie beperkt tot situaties waarin dat strikt noodzakelijk is voor de uitvoering van je werk. Wees je in een dergelijke situatie steeds bewust van het risico op verlies of diefstal. Opslag en fysiek transport van vertrouwelijke gegevens door middel van mobiele opslagmedia (USB-sticks, externe harde schijven, SD-kaarten, …) is niet toegelaten
- persoonlijke bestanden opslaat onder je persoonlijke OneDrive van het Lokaal Bestuur;
- bewust omspringt met de beschikbare opslagruimte: verwijder regelmatig overbodige bestanden, bewaar bestanden slechts op één plaats, sla audio- en videobestanden op volgens de richtlijnen van de informatiebeheerder/archivaris (zie afsprakenkader documentbeheer Bijlage 3);
- je computer vergrendelt telkens als je je computer alleen laat, of deze uitschakelt indien je voor langere tijd afwezig zult zijn. Je computer vergrendelen kan door middel van de volgende toetsencombinaties:

of

(ctrl-alt-delete → deze computer vergrendelen / lock computer, of de 'Windows-toets + L' combinatie);

- Iedereen speelt een belangrijke rol in het vermijden van ongeoorloofde toegang tot gevoelige informatie. Dit geldt zowel voor de toegangen tot de ICT-systemen en toepassingen als voor de fysieke toegang tot lokalen of documenten. Iedereen brengt daarom clean desk in de praktijk door:
  - enkel documenten die dezelfde dag nodig zijn op de bureau te laten liggen. Bij een afspraak met een externe mogen in principe nooit persoonsgegevens van anderen zichtbaar zijn.
  - de ruimte af te sluiten wanneer men deze (tijdelijk) verlaat. In het geval van een open landschapsbureau controleert men of er geen vertrouwelijke informatie aanwezig is die onbewaakt wordt achtergelaten en kan worden ingekeken door onbevoegden. De computer wordt vergrendeld (zie hoger voor toetsencombinatie).
  - op het einde van de werkdag de ruimte op te ruimen en de deur en ramen te sluiten.

3.3.3 Cloudgebruik

Cloud computing is ICT-dienstverlening via het internet, bijvoorbeeld het aanbieden van (gratis) opslagruimte of programmatuur (bv. Microsoft 365, Dropbox, Google Docs, WeTransfer, maar ook platformen zoals LinkedIn, Facebook, …).

Om in een cloudomgeving veilig en verantwoord te kunnen handelen, gelden de volgende afspraken:

- Gebruikers mogen geen werkgerelateerde informatie opslaan in andere cloudomgevingen dan deze waarvoor de organisatie een contract heeft afgesloten (bv. de Microsoft 365 omgeving). Het is niet toegelaten om op eigen initiatief andere cloudomgevingen te gebruiken (Dropbox, Google Drive, enzovoort).
- Zorg ervoor dat je het overzicht behoudt over welke informatie waar staat.
- Vermijd het breder delen van informatie dan strikt noodzakelijk is.

3.3.4 Beheer van hard- en software

Om veiligheidsredenen hebben de gebruikers **geen lokale beheerdersrechten** op hun toestellen. Het is niet toegelaten om door middel van technische handelingen alsnog te proberen beheerdersrechten te verwerven.

Alle hard- en software die nodig is om de taken naar behoren te kunnen uitvoeren wordt door de organisatie ter beschikking gesteld. De gebruiker mag zelf geen bijkomende hard- of software installeren. Ongeoorloofde installaties kunnen immers nadelige gevolgen hebben voor de organisatie en voor de individuele gebruiker.
Indien er alsnog bijkomende hard- of software nodig is voor het uitvoeren van een taak, richt de gebruiker hiervoor een aanvraag aan de dienst ICT. Deze handelt de aanvraag verder af.
Indien blijkt dat bepaalde hard- of software werd geïnstalleerd zonder voorafgaandelijke toelating van de dienst ICT, dan kan de ICT-dienst deze hard- of software terug verwijderen.

Het gebruik van privétoestellen is verboden in het interne netwerk. Privétoestellen mogen enkel op het publieke netwerk gebruikt worden. Dit netwerk is beschikbaar via Wi-Fi-toegang of indien gewenst bekabeld. Een bekabelde toegang moet vooraf aangevraagd worden bij de dienst ICT.

3.4 Telewerken

Door de toename van telewerk en van de mogelijkheden die ICT biedt, zijn de grenzen tussen privé en werk vaak minder duidelijk. Als je documenten en ICT-middelen meeneemt op verplaatsing (bv. naar huis), tref je zowel thuis als onderweg de nodige maatregelen om die documenten en ICT-middelen te beschermen tegen verlies, ongeoorloofde inzage of ongeoorloofde wijziging. Respecteer daarom de volgende algemene afspraken:

- Neem enkel de noodzakelijke documenten en ICT-middelen mee op verplaatsing.
- Laat de documenten en ICT-middelen niet onbeheerd achter.
- Vergrendel je werktoestellen wanneer je die niet gebruikt.
- Spring zorgvuldig om met je wachtwoorden en toegangscodes (bv. bij het intypen op publieke plaatsen).
- Zorg ervoor dat je thuisnetwerk beveiligd is met een sterk wachtwoord.
- Maak geen verbinding met openbare Wi-Fi netwerken.
- Gebruik de door de organisatie voorziene beveiligde verbinding om veilig toegang te krijgen tot het organisatienetwerk (VPN, Awingu …).
- Blijf waakzaam voor malware (virussen, spyware, …) en internetcriminaliteit (phishing, social engineering, …).
- Bewaar werkdocumenten steeds in het gemeenschappelijk opslagsysteem (netwerkschijf, Sharepoint, CRM…) van de organisatie, zodat deze meteen ook in de back-up worden meegenomen en hou geen lokale kopieën bij.
- Vermijd papieren versies van dossiers, tenzij strikt noodzakelijk.
- Berg papieren documenten op in een afgesloten lade of kast.
- Vernietig vertrouwelijke documenten op een correcte wijze indien de bewaring ervan niet langer vereist is.
- Gebruik geen privétoestellen voor werkgerelateerde zaken: je privétoestellen zijn (mogelijk) minder beschermd dan je werktoestellen. Gevoelige informatie hoort daarom niet thuis op privétoestellen. Op dergelijke toestellen wordt geen IT-ondersteuning geboden.
- Het ambts- en/of beroepsgeheim en de discretieplicht gelden ook tegenover je huisgenoten.

3.5 Incidenten melden

Als organisatie gaan we niet alleen aan de slag met heel wat gegevens, we zijn ook verantwoordelijk voor de beveiliging ervan. Wanneer er zich incidenten voordoen op het vlak van informatieveiligheid, dan moeten we deze registreren en opvolgen. Elke gebruiker is verplicht om dergelijke incidenten of datalekken te melden bij de juiste perso(o)n(en). Bij wie je concreet moet melden en wat de juiste stappen zijn, kan je terugvinden in het goedgekeurde beleid rond incidenten en datalekken.

4 Communicatie

In deze rubriek vind je meer informatie over het gebruik van:
- e-mail;
- internet en intranet;
- sociale media;
- materiaal dat beschermd is door intellectuele eigendomsrechten.

4.1 Behoorlijk e-mailgebruik

E-mail is een **populair, effectief en efficiënt** communicatiemiddel binnen de organisatie, met onmiskenbare voor- en nadelen. Het volgen van onderstaande richtlijnen zorgt ervoor dat e-mail een goed hulpmiddel is en blijft voor het uitvoeren van je taken.

4.1.1 Gebruik en beheer van e-mail

Hieronder vind je een aantal afspraken voor een efficiënt en informatieveilig gebruik van e-mail:

- Beperk het gebruik van CC: stuur het bericht uitsluitend naar personen die echt op de hoogte moeten zijn of die expliciet om een kopie van het bericht hebben gevraagd.
- Zet geadresseerden die elkaars gegevens niet mogen of moeten kennen in BCC.
- Vermijd het gebruik van 'allen beantwoorden'. Vaak is het niet nodig dat alle geadresseerden bij de zaak worden betrokken. Stuur je antwoord of bedenkingen alleen terug naar hen voor wie dit direct relevant is.
- Houd er rekening mee dat een e-mail zich niet zo goed leent voor vertrouwelijke communicatie. Een kleine fout kan ervoor zorgen dat een bericht ongewenst bij de verkeerde personen terechtkomt. Bovendien worden e-mails (en de bijlagen) standaard onversleuteld verstuurd. Zorg daarom voor versleuteling van gevoelige e-mails door middel van *(toepassing)*.
- Beperk de bijlagen bij e-mails, zowel wat het aantal als de grootte ervan betreft, en definieer steeds duidelijk hun inhoud. Maak maximaal gebruik van het gemeenschappelijk opslagsysteem, zodat je de link met de bestandslocatie kunt doorsturen in de plaats van bijlagen. Soms kan een te groot bestand door middel van een compressieprogramma aanzienlijk gecomprimeerd worden. Voor meer informatie daarover kan je bij de ICT-dienst terecht.
- Stuur geen verdachte mails (phishingmails, mails met verdachte bijlages, …) door naar collega's. Indien je een dergelijke mail ontvangt, contacteer dan de ICT-servicedesk.
- Het is niet toegestaan je te abonneren op elektronische magazines ('E-zines') of zich in te schrijven op mailinglijsten indien dit professioneel niet relevant is.
- Werkgerelateerde e-mails dien je op te slaan bij het relevante dossier, overeenkomstig de richtlijnen van de informatiebeheerder/archivaris/leidinggevende.
- Ruim regelmatig je mailbox op door oude of overbodige berichten te verwijderen. Die zorgen namelijk voor een onnodige belasting van de opslagruimte. Maak ook de map 'verwijderde items' regelmatig leeg.
- Stuur geen werkgerelateerde e-mails door (noch automatisch, noch manueel) naar een eigen externe mailbox (bijvoorbeeld Hotmail, Gmail, Telenet, …). De veiligheid en vertrouwelijkheid van de berichten bij die aanbieders kan immers niet gegarandeerd worden.
- Maak gebruik van afwezigheidsboodschappen wanneer je meer dan 1 werkdag afwezig zal zijn. Geef daarin aan vanaf wanneer e-mails niet meer en weer wel worden gelezen en bij wie de afzender in de tussentijd terecht kan (eventueel voor welke thema's) en vermeld de contactgegevens van die persoon of personen, of een generiek e-mailadres. Gebruik volgend sjabloon voor je afwezigheidsboodschap:

  Beste

  Bedankt voor je bericht. Ik ben afwezig (als het maar een paar dagen is) / met vakantie (niet 'op/met verlof') t.e.m. dag maand (voluit schrijven, bijv.: 18 april).

  Mijn collega voornaam familienaam volgt de meest dringende zaken op. Je kan hem/haar bereiken op e-mailadres of telefoonnummer.

Naast de afspraken rond het informatieveilig gebruiken van e-mail moeten er ook afspraken worden gemaakt over het correct gebruiken van e-mail als communicatiemedium. In dat verband gelden de volgende afspraken:

- Gebruikers moeten minstens iedere **werk**dag hun e-mails opvolgen, behoudens bij afwezigheid t.g.v. het bijwonen van een studiedag en andere dienstprestaties op verplaatsing.
- Pas dezelfde basisprincipes toe voor e-mailberichten als bij de gewone briefwisseling of bij een telefoongesprek: communiceer correct en vermeld je naam en contactgegevens.
- Gebruik geen andere handtekening dan die van jezelf.
- Verstuur neutrale berichten, dus geen berichten met een commercieel, religieus, … karakter.
- Binnen nieuwsgroepen of op andere publieke fora kunnen nooit standpunten van de organisatie worden meegedeeld, tenzij met toestemming van de organisatie.
- Geef steeds een duidelijke omschrijving in de onderwerpregel van het e-mailbericht. De onderwerpregel vat je bericht samen zoals een krantenkop.
- Houd het kort. E-mail is bedoeld voor snelle informatie-uitwisseling, begin daarom je e-mail meteen met de conclusie of actie.
- Met de functie 'prioriteit hoog' laat je de ontvanger van je e-mail weten dat die e-mail dringend behandeld moet worden. Gebruik de functie daarom alleen voor dringende berichten.
- Verkies persoonlijk contact boven e-mail indien mogelijk. Zeker als de persoon voor wie je een vraag hebt dichtbij zit, kun je hem of haar beter rechtstreeks aanspreken.
- Gebruik de telefoon voor dringende vragen.

Hieronder vind je enkele specifieke afspraken voor het beheer van **dienst e-mailadressen**. Er bestaan immers heel wat dergelijke generieke postbussen die e-mails versturen én ontvangen:

- Een dienst e-mailadres wordt minstens elke dag eenmaal geopend. Als dat nodig is, wordt de postbus frequenter geopend.
- Alle e-mails worden behandeld binnen de 2 werkdagen, ofwel door meteen het antwoord op de gestelde vraag te geven, ofwel met een boodschap dat de vraag werd ontvangen en wordt behandeld door de persoon in cc. Mensen beschouwen e-mail als een snel medium, dus verwachten ze een snelle reactie.
- E-mails vanuit een dienstpostbus worden nooit anoniem verstuurd, maar uit naam van de behandelend medewerker. Indien je ook een telefoonnummer meegeeft, geef dan bij voorkeur het algemene nummer van een teamsecretariaat of afdeling.

4.1.2 Privégebruik van e-mail

Een beperkt privégebruik van een persoonlijk e-mailaccount van het werk is toegelaten. Als je met je persoonlijk e-mailaccount van het werk niet-werkgerelateerde e-mails ontvangt en verzendt, is het verplicht om alle verzonden en ontvangen e-mails met een niet-werkgerelateerd karakter te verplaatsen naar een aparte mailfolder, waarvan de naam begint met 'Privé', aangevuld met de naam van de betrokken gebruiker. De via het e-mailaccount van het werk verstuurde en ontvangen e-mails die niet in die map staan (maar bv. nog in de inbox of in de folder 'verzonden berichten'), zijn onderworpen aan de gangbare controles (zie hoofdstuk 5).

Dit is een preventiemiddel om controles en het opsporen van misbruiken te vermijden en de schending van het privéleven van de medewerker zoveel mogelijk te beperken bij die controles.

4.2 Behoorlijk intranet- en internetgebruik

De meeste gebruikers hebben toegang tot het intranet en het internet. Dat biedt de mogelijkheid om veel nuttige informatie voor het werk op te zoeken.

De organisatie verwacht van haar gebruikers de discipline en verantwoordelijkheid om het internet correct en efficiënt als werkinstrument te gebruiken. Zorg voor een redelijk, professioneel en zinvol gebruik van het internet tijdens het werk.

Binnen de organisatie is **beperkt niet-werkgerelateerd gebruik** van het internet toegestaan onder bepaalde voorwaarden:
- voor zover het is toegestaan binnen de eigen dienst;

- als het de uitvoering van je taken en je productiviteit en die van je collega's niet in het gedrang brengt;
- Het gebruik gebeurt tijdens pauzemomenten.

Het is echter niet toegestaan om het intranet of internet te gebruiken op een manier die valt onder een verboden gebruik zoals bepaald in hoofdstuk 2.2. Daarnaast wordt het afgeraden om multimedia (audio, video, …) te streamen wanneer dit niet nodig is voor werkgerelateerde doeleinden. Streamen neemt immers veel brandbreedte in, waardoor het netwerk vertraagt en nadelige effecten kunnen ontstaan op het werk van collega's.

Als preventiemiddel kan de **toegang tot bepaalde internetsites geblokkeerd worden**.

In sommige situaties kun je zelf informatie op internet of intranet plaatsen. Daarbij respecteer je de intellectuele eigendomsrechten (zie hoofdstuk 4.4).

4.3 Sociale media

Binnen de organisatie wordt een brede definitie van sociale media gehanteerd. Het gaat om interactieve internettoepassingen die een multimediale dialoog tussen gebruikers van het medium mogelijk maken. Cruciaal daarbij is dat de gebruiker niet alleen consumeert, maar ook gemakkelijk zelf inhoud aan het medium kan toevoegen. Het gaat dus om tweerichtingsverkeer.

Veel gebruikers binnen de organisatie zijn actief op sociale media en dat geeft heel veel mogelijkheden:
- je kunt er kennis mee delen;
- je kunt je professionele ideeën toetsen aan de realiteit;
- je kunt in contact komen met andere medewerkers, experts in je vakgebied, burgers, enzovoort.

Tegelijk brengt dat ook een paar **risico's** met zich mee, bijvoorbeeld ten aanzien van een adequate scheiding van werk en privé, of ten aanzien van je rol als medewerker wanneer je publiek uitspraken doet. Die risico's kunnen zowel voor jezelf als voor de organisatie gevolgen hebben. Dit betekent dat de voor- en nadelen van het gebruik van sociale media vooraf goed moeten worden afgewogen. Deze afweging moet ervoor zorgen dat je bewust start met zulk gebruik en dat je daarbij ook daadwerkelijk rekening houdt met de voor- en nadelen.

Het is belangrijk dat je ook op sociale media de richtlijnen van de deontologische code in acht neemt, verantwoordelijk en loyaal bent en duidelijk maakt of je in eigen naam spreekt of vanuit de organisatie. Gebruik sociale media tijdens de werkuren alleen voor werkgerelateerde doeleinden of binnen de grenzen van een beperkt niet-werkgerelateerd gebruik (zoals beschreven in deze ICT-code).

4.4 Intellectuele eigendomsrechten

Voor het gebruik van materiaal en informatie geldt het wettelijk kader inzake de intellectuele eigendomsrechten. Dat betekent onder meer dat je alleen teksten of afbeeldingen van derden mag verspreiden en gebruiken wanneer de rechthebbende(n) daarvoor toestemming hebben gegeven of daarvan op een andere manier wettig gebruik kan worden gemaakt.

Alle gebruikers hebben daarom de plicht om zich ervan te vergewissen dat het materiaal en de informatie waar ze gebruik van maken op een rechtsgeldige manier gebruikt kan worden.

5 Controlemiddelen

5.1 Preventie

De leidinggevenden treden eerst en vooral preventief op om:
- controles te *vermijden*;
- het opsporen van misbruiken te *vermijden*;
- bij eventuele controles de schending van het privéleven van de gebruiker zoveel mogelijk te beperken.

In het kader van deze doeleinden kan de organisatie preventieve maatregelen nemen, zoals het blokkeren van de toegang tot bepaalde internetsites (zie hoofdstuk 4.2) of het werken met dienst e-mailadressen/dienstpostbussen. Daarnaast is het de verantwoordelijkheid van elke gebruiker om de noodzakelijke preventieve maatregelen te nemen die door deze ICT-code worden opgelegd (zie hoofdstuk 5.6).

5.2 Recht om te controleren

De organisatie heeft het recht om een controle uit te oefenen op het internet- en e-mailgebruik van de gebruikers. De privacy van de gebruikers zal hierbij zoveel als mogelijk gerespecteerd worden.

De controle zal getoetst worden aan:
- het finaliteitsbeginsel: een controle is alleen mogelijk voor het nastreven van gerechtvaardigde doelen;
- het transparantiebeginsel: er wordt open gecommuniceerd over de controles en de doelen en voorwaarden van de controles;
- het proportionaliteitsbeginsel: zowel het uitvoeren van een controle als het soort controle moeten in verhouding staan tot het doel van de controle.

Die drie beginselen hebben als doel het evenwicht te houden tussen:
- het recht van de organisatie op controle van werkmiddelen;
- het recht van de gebruiker op respect voor zijn privéleven.

Proportionaliteit

Het gebruik van systemen met het oog op het verhogen van de cybersecurity, waarbij een systematische controle van de gegevens plaatsvindt, is verboden. Binnen het kader van cybersecuritydoeleinden is gerichte controle toegelaten en dit zal steeds proportioneel worden toegepast. Disproportioneel gebruik van deze systemen zou een schending van de persoonlijke levenssfeer van de werknemer kunnen inhouden. Binnen het kader van cybersecuritydoeleinden is gerichte controle toegelaten.

5.3 Wat kan worden gecontroleerd?

De controles kunnen betreffen:
- Het gebruik van e-mail;
- Het gebruik van internet;
- Het gebruik van andere professionele elektronische communicatiemiddelen zoals MS Teams, …;
- De informatie en bestanden die gebruikers publiceren op het intranet, extranet en internet;
- De informatie en bestanden die gebruikers raadplegen en opslaan op verschillende opslagmedia (alle geïdentificeerde mappen op computers, servers, document management systemen, enzovoort).

5.4 Doel van de controle

Controle is alleen mogelijk als een van de vijf volgende doelen worden nagestreefd:

(1) het voorkomen en vaststellen van ongeoorloofde feiten, lasterlijke feiten of feiten die strijdig zijn met de goede zeden of die de waardigheid van een andere persoon kunnen schaden. Daaronder vallen bijvoorbeeld:
   - Het binnenbreken in enig netwerk of systeem (bv. hacking).
   - Het gebruik van de ICT-middelen voor oplichting of fraude (bv. phishing of identiteitsfraude).
   - Het gebruik van de ICT-middelen dat zich tegen de grondbeginselen van de democratie en de rechtsstaat keert (bv. het bezoeken van websites voor doeleinden van racisme, terrorisme, …).

- Elk gebruik dat obsceen of in strijd met de openbare orde of goede zeden is (bv. het bezoeken van websites met pornografische of anderszins schokkende beelden).
- Elk gebruik dat kwetsend of beledigend is (bv. discriminerend, xenofoob of seksistisch gedrag).
- Het inbreuk maken op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van natuurlijke personen (privacybescherming).
- Het inbreuk maken op de intellectuele eigendomsrechten (bv. auteursrechten op foto's en teksten).

(2) het beschermen van vertrouwelijke informatie. De algemene regel bij de organisatie is 'openbaarheid van bestuur'. Er zijn echter uitzonderingen op die regel, omdat bepaalde informatie niet geschikt is om algemeen gedeeld te worden. Een controle door de organisatie is mogelijk als de door de uitzonderingsgronden op de openbaarheid van bestuur beschermde belangen geschaad worden. De organisatie kan ook controle doen op de praktijken die in strijd zijn met die belangen;

(3) het verzekeren van de veiligheid, de performantie of de goede technische werking van de ICT-systemen van de organisatie. Daarbij hoort de controle op de bijbehorende kosten en de fysieke bescherming van de ICT-omgevingen (installaties) van de organisatie;

(4) het te goeder trouw naleven van deze ICT-code en andere richtlijnen voor het gebruik van onlinetechnologieën, zoals vermeld in het arbeidsreglement, de deontologische code, de arbeidsovereenkomst of enige andere reglementaire of contractuele bepaling;

(5) het voorkomen van potentiële aanvallen dmv sensibiliseringscampagnes of tools die bijdragen om de weerbaarheid van de medewerkers te verhogen.

De gegevens die verzameld en verwerkt worden voor een controle met een van de vier bovenstaande doelen, kunnen niet gebruikt worden voor een controle met andere doeleinden. Als een wettelijke bepaling dat toestaat of oplegt, kan de algemeen directeur de gegevens voor een ander doel gebruiken, inkijken en herleiden tot een bepaalde gebruiker.

5.5 Hoe kan worden gecontroleerd?

De manier waarop wordt gecontroleerd is afhankelijk van het doel van de controle. We onderscheiden daarin permanente en occasionele algemene controles, en individuele controles.

5.5.1 Een permanente algemene controle

Een **permanente algemene controle** is het automatisch monitoren of bewaren van elektronische online communicatiegegevens . Het gaat om niet-geïndividualiseerde gegevens (gegevens die niet gelinkt worden aan een persoon/gebruiker).

Sommige ICT-systemen kunnen worden gecontroleerd om hun veiligheid, performantie en goede technische werking te waarborgen. Daarbij hoort ook de controle op de bijbehorende kosten en de fysieke bescherming van de ICT-omgevingen (installaties) van de organisatie (derde doel bij hoofdstuk 5.4).

5.5.2 Een occasionele algemene controle

Een **occasionele algemene controle** is het verzamelen en de inzage van algemene elektronische online communicatiegegevens die tijdens een beperkte periode werden gegenereerd en betrekking hebben op een groep van gebruikers.

De algemeen directeur kan beslissen om voor de in hoofdstuk 5.4 genoemde doeleinden een occasionele algemene controle te doen. Bij een occasionele algemene controle worden de volgende zaken gecontroleerd:

- een lijst van de bezochte websites, de frequentie en het volume van de doorgezonden informatie, maar niet de identificatie van de betrokken gebruikers die de sites hebben bezocht;

- het aantal, het volume en het tijdstip van de uitgaande e-mails (niet de binnenkomende berichten), maar niet de identificatie van de betrokken gebruikers die ze hebben verstuurd. (toets af met ICT-dienst naar configuratie toe)

Een occasionele algemene controle kan niet slaan op in het verleden ontstane gegevens en is beperkt tot de tijd die nodig is om eventuele misbruiken te voorkomen of vast te stellen.

5.5.3 Een individuele controle

Bij een **individuele controle** wordt gecontroleerd:

- wie welke websites heeft bezocht, wanneer en voor hoe lang;
- wie bepaalde e-mails heeft verzonden, de geadresseerden, het volume en de frequentie ervan. Het gaat hier dus om gegevens *over* de communicatie, niet over de *inhoud* van de communicatie. Bij controle mag de organisatie sowieso geen inzage nemen in de inhoud van niet-werkgerelateerde e-mails van de gebruiker, maar er mag wel gecontroleerd worden op eventueel ongeoorloofd niet-werkgerelateerd gebruik van het e-mailaccount. De tijdstippen, frequentie en geadresseerden van de e-mails zijn meestal voldoende om ongeoorloofd gebruik te kunnen vaststellen. Ter bescherming van zowel de organisatie als de gebruiker zal de controle van het e-mailgebruik dan ook gebeuren door de functionaris voor gegevensbescherming of interne vertrouwenspersoon, samen met de ICT-dienst (‘vier-ogen principe’). Zij zullen de gegevens over het mailgebruik van het gebruiker die voor de controle relevant zijn, aan de organisatie beschikbaar stellen. Zij dragen er daarbij zorg voor dat er geen privé-inhouden van e-mails van het gebruiker doorgegeven worden.

Een individuele controle is toegestaan voor de volgende doelen en onder de volgende **voorwaarden**:

1. Uit een occasionele algemene controle blijkt dat een of meerdere gebruikers uit de gecontroleerde groep de ICT-middelen niet hebben gebruikt volgens de afspraken van deze ICT-code of andere richtlijnen voor het gebruik van online technologieën (zie doel 4 onder hoofdstuk 5.4). De individuele controle kan in die situatie alleen gebeuren nadat de algemeen directeur (of zijn vertegenwoordiging):
   - de betrokken gebruikers op een duidelijke en begrijpelijke wijze heeft ingelicht over het bestaan van een onregelmatigheid;
   - de gebruikers op de hoogte heeft gebracht dat de elektronische online communicatiegegevens geïndividualiseerd zullen worden als opnieuw een dergelijke onregelmatigheid wordt vastgesteld

   Dit is een *indirecte individualisering*.

2. Sensibilisering campagnes

   Phishing is een binnen dit kader een vorm van internetfraude waarbij u valse berichten ontvangt waarbij geprobeerd wordt om inloggegevens, creditcardinformatie, pincodes of andere persoonlijke gegevens te achterhalen.
   De organisatie stelt alles in het werkt om de weerbaarheid van zijn medewerkers te verhogen t.o.v. phishing aanvallen. Dit wordt gedaan door simulaties uit te voeren op regelmatige basis en op maat gebruikers adviezen te geven afhankelijk van de acties die zij namen tijdens die simulaties. Alles is geautomatiseerd en op die manier kan er heel snel ingespeeld worden om de risico gebruikers te identificeren en hen beter op te volgen. Medewerkers kunnen binnen deze sensibilisering persoonlijk aangesproken worden om sneller en gerichter de weerbaarheid t.o.v. onder andere phishing te verhogen.

3. In bepaalde andere gevallen moet de betrokken gebruiker *niet vooraf worden gewaarschuwd*, dit is een *directe individualisering*. Aanleidingen om over te gaan tot een directe individualisering kunnen zijn:

   a. Uit een occasionele algemene controle blijkt dat een of meerdere gebruikers uit de gecontroleerde groep zich **schuldig maken** aan (zie doelen 1-3 bij hoofdstuk 5.4):

(1) ongeoorloofde feiten, lasterlijke feiten of feiten die strijdig zijn met de goede zeden of die de waardigheid van een andere persoon kunnen schaden;
(2) het openbaar maken van vertrouwelijke informatie: bepaalde informatie mag immers niet algemeen gedeeld worden, namelijk als de door de uitzonderingsgronden op de openbaarheid van bestuur beschermde belangen geschaad worden;
(3) feiten die de veiligheid, de performantie of de goede technische werking van de ICT-systemen van de organisatie in het gedrang brengen of de kosten abnormaal hoog doen oplopen.

b. Er is een **gegrond vermoeden** dat een gebruiker zich schuldig maakt aan de feiten, vermeld in het vorige punt. In dat geval kan de leidinggevende het internetgebruik en e-mailverkeer van die gebruiker laten controleren. De algemeen directeur kan dat doen zonder zich te beroepen op gegevens die verzameld zijn in een eerder uitgevoerde occasionele algemene controle. Deze controle **is beperkt in de tijd** en kan **niet slaan op gegevens die in het verleden zijn ontstaan**.

   Met 'gegrond vermoeden' wordt bedoeld dat er nog **andere feitelijke elementen** zijn die erop wijzen dat een bepaalde gebruiker zich schuldig zou maken aan de feiten vermeld in het vorige punt (bijvoorbeeld in het geval de leidinggevende vermoedt dat een gebruiker bepaalde vertrouwelijke informatie heeft bezorgd aan een derde, kan dit vermoeden gebaseerd zijn op een gesprek met die derde of op daden van die derde waaruit blijkt dat deze over die vertrouwelijke informatie beschikt). De verantwoordingsplicht voor het gegrond vermoeden ligt bij de algemeen directeur en de leidinggevende .

c. Er zijn **ernstige indicaties** van mogelijke **onregelmatigheden**. In dat geval kan **Audit Vlaanderen** een forensische audit (administratief onderzoek) instellen naar de aangelegenheid in kwestie. De bevoegdheid van Audit Vlaanderen op dat vlak is expliciet opgenomen in artikel 222 Decreet Lokaal Bestuur. Artikel 223 Decreet Lokaal Bestuur bepaalt ook dat Audit Vlaanderen voor het uitoefenen van zijn bevoegdheden toegang heeft tot alle informatie. Audit Vlaanderen is derhalve in het kader van de uitvoering van zijn forensische audits ook bevoegd om **alle werkgerelateerd e-mailverkeer, werkgerelateerde bestanden en elektronische communicatiegegevens te onderzoeken**. Die onderzoeksmogelijkheid wordt niet beperkt door het moment waarop de e-mails, bestanden of gegevens zijn ontstaan. Audit Vlaanderen kan dergelijke gegevens eveneens gebruiken in het kader van een detectieaudit, op voorwaarde dat wordt gewaakt over de vertrouwelijkheid van de onderzochte gegevens in de rapportering.

d. De wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, verplicht de organisatie tot een onderzoek bij feiten van geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag. De algemeen directeur is daarbij bevoegd om de verzamelde elektronische online communicatiegegevens te individualiseren. Het gaat daarbij zowel om de gegevens die werden verzameld bij een occasionele controle als de gegevens die werden verzameld bij de permanente controle. Met dat doel kunnen ook gegevens die in het verleden zijn ontstaan, worden geraadpleegd.

5.6 Toegang tot e-mail en/of bestanden bij afwezigheid

Naast een daadwerkelijke controle voor de in hoofdstuk 5.4 beschreven doeleinden, kunnen er zich situaties voordoen die een bedreiging vormen voor de continuïteit van de dienstverlening. Vooral afwezigheden (zowel voorzien/onvoorzien als tijdelijk/definitief) kunnen in dat verband een risico vormen. Het is dan ook belangrijk om correcte afspraken te maken, zowel om de continuïteit van de dienstverlening in dergelijke gevallen te verzekeren als de privacy van de gebruiker te waarborgen.

Allereerst moeten er door de gebruiker zelf preventieve maatregelen worden genomen om een continuïteitsrisico bij afwezigheden te voorkomen:

- In geval van een voorziene afwezigheid, moet in de mailbox een afwezigheidsboodschap worden ingesteld (zie hoofdstuk 4.1.1);
- Werkgerelateerde bestanden moeten worden opgeslagen in het gemeenschappelijk opslagsysteem en persoonlijke bestanden onder je persoonlijke OneDrive (zie hoofdstuk 3.3.2);
- Werkgerelateerde e-mails moeten worden opgeslagen bij het relevante dossier, overeenkomstig de richtlijnen van de informatiebeheerder/archivaris/leidinggevende (zie hoofdstuk 4.1.1);
- Voor niet-werkgerelateerde e-mails moet een private e-mailaccount worden gehanteerd (zie hoofdstuk 4.1.2);
- In geval van een voorziene afwezigheid, moeten de e-mails/dossiers die tijdens de afwezigheidsperiode opvolging vereisen worden overgedragen aan collega's.

De leidinggevenden zien erop toe dat deze preventieve maatregelen worden nageleefd.

Er kunnen zich echter ook situaties voordoen waarbij het niet mogelijk is om op voorhand voldoende preventieve maatregelen te nemen die de continuïteit verzekeren. Dit is voornamelijk het geval bij onvoorziene afwezigheden. In dergelijke gevallen geldt de onderstaande procedure:

- De leidinggevende van de gebruiker moet aan de ICT-dienst melden dat er een afwezigheidsbericht dient te worden ingesteld op het e-mailadres van de gebruiker. De leidinggevende geeft aan de ICT-dienst de tekst van het bericht door (zie hoofdstuk 4.1.1).
- E-mails die toegekomen zijn in de mailbox van de gebruiker tussen het begin van een onvoorziene afwezigheid (en een beperkte periode daarvoor) en het instellen van het afwezigheidsbericht, kunnen voor de continuïteit belangrijke informatie bevatten. Omdat niet voorkomen kan worden dat tijdens deze periode ook e-mails met een privékarakter toegekomen zijn, zal de organisatie steeds in concreto afwegen of het voor de continuïteit van de dienstverlening noodzakelijk is om inzage te nemen in specifieke mails. Als dit vermoed wordt en de gegevens niet op een andere manier verkregen kunnen worden (bv. door ze opnieuw te laten toezenden) kan de organisatie, mits gemotiveerd besluit en op advies van de functionaris voor gegevensbescherming, inzage verkrijgen in de voor de continuïteit noodzakelijke e-mails en/of bestanden volgens de hieronder beschreven voorwaarden.
- De toegang tot de mailbox gebeurt door de leidingegevende en de ICT-dienst ('vier-ogen principe'). Zij stellen de voor de continuïteit van de dienstverlening relevante e-mails uit de mailbox ter beschikking van de organisatie. Zij dragen er daarbij zorg voor dat er geen privé-inhouden van e-mails doorgegeven worden.
- Wat de opgeslagen bestanden betreft, geldt dat persoonlijke bestanden moeten worden opgeslagen onder je persoonlijke OneDrive (zie hoofdstuk 3.3.2). De inhoud van alle andere mappen wordt als werkgerelateerd beschouwd. De organisatie kan daarom zonder meer toegang nemen tot die andere mappen wanneer dit ten behoeve van de continuïteit noodzakelijk is.

6 Maatregelen bij ongeoorloofd gebruik

De gebruiker die bij toepassing van de individualiseringsprocedure verantwoordelijk wordt gesteld voor een onregelmatigheid bij het gebruik van de ICT-middelen, wordt uitgenodigd voor een gesprek vóór enige beslissing of evaluatie die hem individueel kan raken. Deze procedure op tegenspraak zal de gebruiker in staat stellen het gebruik van de hem ter beschikking gestelde ICT-middelen te rechtvaardigen. De gebruiker zal zich desgewenst door zijn vakbondsafgevaardigde kunnen laten bijstaan.

Als een ongeoorloofd gebruik van de ICT-middelen definitief is vastgesteld, kan daartegen opgetreden worden met alle gepaste middelen die volgens de relevante wettelijke bepalingen en reglementen van toepassing zijn en volgens de geldende procedures.

Voor statutaire medewerkers geldt het tuchtsysteem zoals opgenomen in het Decreet Lokaal Bestuur. Voor contractuele medewerkers gelden het private arbeidsrecht, en de rechten, plichten en sancties opgenomen in het arbeidsreglement.

Als de algemeen directeur (of zijn vertegenwoordiging) of een externe dienstverlener bij een occasionele of permanente controle onwettige activiteiten effectief vaststelt of onwettige informatie ontdekt, dan zal dit, via de algemeen directeur, gemeld worden aan de gerechtelijke autoriteiten en/of Audit Vlaanderen.

7 Maatregelen bij uitdiensttreding

Voor alle gebruikers gelden de volgende afspraken:

- Alle toegangen naar informatiebronnen van de organisatie (moeten) worden afgesloten;
- Alle privémails en -bestanden moeten door de gebruiker vooraf verwijderd worden van de ICT-systemen van de organisatie. Vanaf de dag na de uitdiensttreding kan de organisatie alle privébestanden en het persoonlijke e-mailaccount verwijderen zonder toestemming van de gebruiker;
- Werkgerelateerde informatie mag niet worden meegenomen, bewaard of opgeslagen op persoonlijke informatiedragers, noch overgedragen naar een andere organisatie;
- In de mailbox van de gebruiker moet ten laatste op de laatste werkdag een afwezigheidsboodschap worden ingesteld, waarbij de afzender erop wordt gewezen dat de gebruiker de organisatie heeft verlaten, met vermelding van de contactgegevens waar de afzender terecht kan voor verdere opvolging. In geval van een onvoorzien vertrek meldt de leidinggevende van de gebruiker onverwijld aan de ICT-dienst dat er een dergelijk afwezigheidsbericht dient te worden ingesteld;
- Om de continuïteit van de dienstverlening te verzekeren dient de gebruiker ten laatste op de laatste werkdag alle voor de dienst relevante e-mails uit zijn of haar eigen mailbox hetzij te verplaatsen naar een dienstmailbox, hetzij door te sturen naar een collega van dezelfde dienst of naar degene die de functie overneemt. In geval van een onvoorzien vertrek geldt de procedure zoals beschreven in hoofdstuk 5.6;
- In principe dienen alle werkgerelateerde bestanden te zijn opgeslagen in het gemeenschappelijk opslagsysteem dat toegankelijk is voor de leidinggevende en/of de collega's (overeenkomstig hoofdstuk 3.3.2). Ten laatste op de laatste werkdag verplaatst de gebruiker (eventueel samen met de ICT-dienst) alle werkgerelateerde bestanden die nog niet op een dergelijk opslagsysteem staan, daarheen;
- Vanaf de dag na de uitdiensttreding wordt het persoonlijke e-mailaccount van de gebruiker door de ICT-dienst geblokkeerd en niet meer gebruikt voor het verzenden van e-mails. De inhoud van de mailbox en het afwezigheidsbericht worden verwijderd binnen een termijn van een maand na de uitdiensttreding (eventueel langere termijn voor functies met grotere mate van verantwoordelijkheden, maar noodzakelijk om te motiveren en bij voorkeur max. 3 maanden);
- Alle ICT-middelen die eigendom zijn van de organisatie worden ten laatste op de laatste werkdag door de gebruiker teruggegeven aan de leidinggevende of aan de ICT-dienst;
- Accounts die aangemaakt werden bij 'derde partijen' op naam of met het e-mailadres van de gebruiker worden afgesloten en/of verwijderd bij het einde van de tewerkstelling.

De leidinggevenden zien erop toe dat deze maatregelen worden nageleefd.

8 ICT-dienst

Voor ICT-ondersteuning en vragen kan je terecht bij IT Dienst, via IT@destelbergen.be of 092189243

9 Functionaris voor gegevensbescherming

De organisatie doet beroep op de dienstverlening van de dienst informatieveiligheid van POLIS (provincie Oost-Vlaanderen), die te bereiken is via informatieveiligheid.polis@oost-vlaanderen.be.

Bijlage 1 - Tips en tricks tegen internetcriminaliteit

Een van de belangrijkste methoden voor een cybercrimineel om een cyberaanval te lanceren is het benaderen van interne gebruikers door middel van phishing en het versturen van malware. E-mail is daarvoor het meest gebruikte medium. Daarom is het van belang om steeds stil te staan bij de betrouwbaarheid van een bericht, in het bijzonder wanneer dat bericht een link of bestand in bijlage bevat. Te allen tijde moet worden vermeden dat een link in een verdachte mail wordt aangeklikt of dat een verdachte bijlage wordt geopend.

Volgende tips kunnen helpen om verdachte mails te herkennen:

- Controleer het e-mailadres van de afzender op verdachte elementen (verkeerde domeinnaam, kleine onnauwkeurigheden die afwijken van de juiste schrijfwijze, …). Vertrouw echter nooit blindelings afzendergegevens in e-mails, aangezien ook correct uitziende afzendergegevens vervalst kunnen zijn.
- Denk na over de context van het bericht: “Is het logisch, te verwachten, of normaal, dat ik een bericht met deze inhoud ontvang van deze persoon of organisatie?”.
- Wees extra alert als je tot spoed gemaand wordt om ergens in te loggen, een bestand te openen of op een link te klikken. Een aankondiging dat je e-mailaccount of je toegang tot online bankieren (of een ander account) zal worden gedeactiveerd, is vrijwel altijd vals.
- Mails die je vragen om bepaalde handelingen op je computer te verrichten, zoals het verwijderen of installeren van bepaalde bestanden of programma’s, zijn steeds verdacht.
- Phishingmails kunnen heel overtuigend zijn. Soms zijn er echter concrete aanwijzingen in de tekst dat er iets mis is. Let op stijl, spelfouten, slecht geformuleerde zinnen, het ontbreken van relevante informatie of juist de vermelding van overtollige informatie, tegenstrijdigheden of feitelijke onjuistheden.

Neem bij twijfel over de betrouwbaarheid van een e-mail langs een ander kanaal (bv. telefonisch) contact op met de afzender om de echtheid van het bericht te controleren. Indien men vraagt om op een bepaalde account in te loggen, is het steeds aangewezen om via je eigen browser naar je account te surfen in de plaats van de link te volgen.

Criminelen gebruiken naast e-mail ook andere media om gebruikers te benaderen (bv. via telefoon, berichtenapps of SMS). Wees alert als iemand die je niet kent contact met je opneemt. Geloof niet zomaar alles wat men je vertelt en wees op je hoede als men je probeert te overhalen om handelingen (bv. betalingen) op je computer, smartphone, etc. uit te voeren.

Bijlage 2 - Wachtwoordbeleid

De eerste stap naar een goede beveiliging van je account is een sterk wachtwoord. Een sterk wachtwoord is gemakkelijk te onthouden maar moeilijk te raden – zowel door iemand die je kent als door een hacker. Aan iedere individuele gebruiker wordt een persoonlijke gebruikersnaam en wachtwoord gegeven. Aan deze identificatiegegevens zijn je toegangsrechten in het netwerk en binnen de gebruikte software gekoppeld. Juist daarom zijn wachtwoorden persoonlijk en vertrouwelijk en zijn gebruikers persoonlijk aansprakelijk voor alle handelingen die worden uitgevoerd met hun eigen gebruikersnaam en wachtwoord.
Om deze aansprakelijkheid te waarborgen gelden voor het gebruik van wachtwoorden de volgende, strikt na te leven richtlijnen:

- Deel je wachtwoord nooit mee aan anderen (de leidinggevende, collega's, …); scherm het wachtwoord af van onrechtmatig gebruik: let op dat niemand meekijkt als je je wachtwoord intypt en schrijf het wachtwoord ook nergens op;
- Het is niet toegestaan om aan te loggen met het account van je collega's. Voor het verzekeren van de continuïteit van de dienstverlening worden door het bestuur veilige oplossingen voorzien, zoals het werken met een beveiligde gedeelde schijf;
- Elk personeelslid is verantwoordelijk voor veiligheid, en de leidinggevenden hebben bovendien een voorbeeldrol. Een leidinggevende zal dus nooit vragen naar de wachtwoorden van de medewerkers; ook de IT-dienstverlening zal nooit om je wachtwoord vragen;
- Ook vraag je zelf nooit naar het wachtwoord van anderen; Wanneer om het even wie binnen de organisatie naar je wachtwoord vraagt, wijs je dat verzoek af met verwijzing naar dit wachtwoordbeleid.
- Hergebruik geen wachtwoorden. Het systeem zal het niet toe laten. Gebruik geen privéwachtwoorden op het werk. Van zodra hackers het wachtwoord van één account kraken, zullen ze dit uitproberen op je andere accounts.
- Wijzig je wachtwoord onmiddellijk bij vermoeden van misbruik of als iemand het te weten is gekomen. Breng de ICT-verantwoordelijke hiervan op de hoogte.
- Maak op gemeenschappelijke computers geen gebruik van de functie "wachtwoord onthouden" van je webbrowser.
- Gebruik/hergebruik geen organisatiewachtwoorden voor niet-werkgerelateerde doeleinden.

Ben je je wachtwoord vergeten, neem dan contact op met de IT-dienst om een nieuw wachtwoord te verkrijgen.

Volgende wachtwoordrichtlijnen zijn van toepassing:

- Het wachtwoord bevat minstens 12 tekens;
- Het wachtwoord bevat minstens 1 teken uit de 4 onderstaande tekengroepen
    - Kleine letters (a tot z)
    - Hoofdletters (A to Z)
    - Cijfers (0 tot 9)
    - Non-alfabetische karakters (bv. !, $, #, %)
- Het wachtwoord dient elke 180 dagen veranderd te worden;
- De 13 voorgaande wachtwoorden kunnen niet hergebruikt worden;
- Na 7 keer ingeven van een foutief wachtwoord wordt de gebruikersnaam 15 minuten geblokkeerd.
- Een gewijzigd wachtwoord kan slechts na één dag opnieuw gewijzigd worden.
- Wil je je paswoord tussentijds wijzigen, gebruik dan de toetsencombinatie ctrl+alt+delete en klik op 'wachtwoord wijzigen'.

Tips voor het samenstellen van een goed paswoord

Maak een onvoorspelbare combinatie van een aantal woorden, tekens en/of cijfers, die enkel voor jou steek houdt. Als je een aantal begrippen aan elkaar koppelt, kun je deze gemakkelijk met een ezelbruggetje onthouden.

- Gebruik een wachtwoordzin. Hoe langer je wachtwoord, hoe beter!
  Voorbeeld:
  131KilometerIsTeSnel!
  Ikgaslapenom22:30.

- Gebruik de eerste letter van elk woord in een gedicht of lied, inclusief leestekens
  Voorbeeld:
  Paswoord: Di1moupmtko!
  Af te leiden zin: Dit is een manier om uw paswoord makkelijk te kunnen onthouden!
  Paswoord: Lo1B,ewGdngi!
  Af te leiden zin: Laat ons een Bloem, en wat Gras dat nog groen is!

- Kies een woord en vervang een letter door een teken, bijvoorbeeld: de a door @, de b door 8, de d door |), de l door |, de o door 0, de s door $ etc…
  Voorbeeld:
  Paswoord: C3a5ar$@|ade
  Af te leiden woord: Ceasarsalade
  Paswoord: |)35ste!be93n
  Af te leiden woord: Destelbergen

Vermijd herhalingen van tekens (‘aaaa’) of opeenvolgende cijfers (‘123’) of letters (‘azerty’), persoonlijke details (zoals namen van gezinsleden of huisdieren, hobby’s of je geboortejaar) en contextgevoelige woorden zoals je gebruikersnaam of de dienst die je gebruikt (‘linkedin‘).

Bijlage 3 - Afsprakenkader

20202027_Afsprakenkader_zonder_versiebeheer.docx